Sąd nad Amalekiem i innymi

Starożytne wyroki

„PAN powiedział do Mojżesza: »[…] Oto Ja wymazuję pod niebem wszelkie wspomnienie po Amalekitach!«.[…] »PAN przysiągł na swój tron! Po wieczne czasy, w imię PANA, wojna Amalekitom!«”— 2 Mojż. 17:14-16 (EP).

Amalekici i Filistyni

Amalek („mieszkaniec doliny”, według *Słownika biblijnego Smitha*) był synem nałożnicy oraz wnukiem Ezawa (1 Mojż. 36:10-12).

Jego potomkowie zajmowali się hodowlą owiec i bydła na pustyni Synaj. Gdy izraelscy uchodźcy opuścili Egipt, Amalekici zastawili na nich zasadzkę, jednak zostali pokonani. W wyniku tego Jahwe poprzysiągł im zagładę (2 Mojż. 17:8-16). Potęga Amalekitów została później złamana przez króla Saula, który jednak, nie przestrzegając Bożego rozkazu, oszczędził ich króla Agaga oraz najlepsze stada (1 Sam. 15).

Wieki później nieposłuszeństwo Saula przyniosło zgubne skutki dla Izraelitów, gdy Haman Agagita (prawdopodobnie potomek amalekickiego króla Agaga[1]) usiłował nakłonić Persów do zniszczenia wszystkich Żydów, co zostało opisane w Księdze Estery. Dziś nie jesteśmy w stanie zidentyfikować ludu Amalekitów.

Filistyni („imigranci”, według *Słownika biblijnego Smitha*)[2] mają inną historię. Istnieli już w czasach Abrahama (1 Mojż. 21:32-34, 26:1). Prorok Amos łączy Filistynów z regionem Kaftor, co najprawdopodobniej odnosi się do Krety (Amos 9:7). Jeremiasz również odnosi się do Filistynów jako do „resztki z wyspy Kaftor” (Jer. 47:4).

Te informacje są zgodne z dowodami archeologicznymi, które sugerują, że Filistyni byli częścią Ludów Morza[3]. Istnieje prawdopodobieństwo, że po erupcjach wulkanicznych na Santorini, które miały miejsce w czasach Eksodusu i przyczyniły się do upadku cywilizacji minojskiej na Krecie, do Filistei przybyło jeszcze więcej przedstawicieli tych ludów.

Imigranci filistyńscy stanowili stałe zagrożenie dla Izraela zarówno za czasów sędziów, jak i królów izraelskich. W późniejszych latach ich potęgę złamał Hiskiasz (2 Król. 18:8). Niewielu Arabów zamieszkujących obecnie te tereny, jeśli w ogóle, może odnaleźć w swojej historii korzenie sięgające Filistynów lub Amalekitów.

Współczesna Strefa Gazy

Imperium Osmańskie (tureckie) stłumiło chrześcijańską rewoltę na Półwyspie Bałkańskim w 1875 roku, jednak w październiku tego samego roku ogłosiło bankructwo. W rezultacie w 1878 roku Pasza, z niechęcią, zgodził się na sprzedaż ziemi w Palestynie, na co nalegał brytyjski premier Benjamin Disraeli. Żydzi nabyli tereny w pobliżu rzeki Jarkon, a 3 listopada 1878 roku europejscy Żydzi przybyli w rejon, który miał być znany jako Petach Tikwa. Malaria wkrótce wyludniła miasto, aż do momentu, gdy działania mające na celu ograniczenie liczby komarów umożliwiły ich powrót. Dziś Petach Tikwa jest piątym co do wielkości miastem w Izraelu.

W kolejnych latach Żydzi zakupili więcej ziemi wzdłuż północnego wybrzeża, na równinie Esdrelon (znanej także jako Dolina Jezreel – przyp. tłum.) oraz dalej na północ po bliższej stronie rzeki Jordan, a także niewielkie obszary w pobliżu Jerozolimy i Beer Szeby. Uciekając przed pogromami w Europie Wschodniej, kolejni Żydzi przybywali, aby pracować na nowo nabytych terenach. Przywieźli ze sobą technologię i dobrze im się powodziło.

Niektóre kraje arabskie obawiały się powrotu Żydów, co zapoczątkowało wyścig o to, czy Egipcjanie i Arabowie zdołają zasiedlić te ziemie szybciej, niż ludność żydowska z całego świata będzie mogła dokonać *aliji*, czyli „wstąpić” do Izraela. To, co dotychczas było głównie opustoszałą ziemią, zaczęło być postrzegane przez Arabów jako polityczna nagroda. Rozpoczęły się okresowe wojny, mające na celu nie tylko odebranie ziemi zakupionej przez Żydów, ale także zepchnięcie ich do morza, co stanowiło kolejną formę ludobójstwa.

Jednak Jahwe powiedział: „Zaszczepię ich na ich ziemi; i nikt ich już nie wyrwie z ich ziemi, którą im dałem – mówi Pan, twój Bóg” (Amos 9:15). Izrael zawsze będzie istnieć od rzeki do morza.

Czasy najdawniejsze i obecne

Ten, który stworzył Ziemię, ma moc obdarzenia nią, kogo tylko zechce. Cztery tysiąclecia temu Bóg złożył obietnicę ziemi „od rzeki egipskiej [prawdopodobnie Wadi al-Arisz] aż do wielkiej rzeki Eufrat”, choć nie wcześniej niż „dopełni się wina Amorytów” (1 Mojż. 15:16-21).

Cztery wieki później tabliczki El-Amarna (opisujące korespondencję dyplomatyczną – przyp. tłum.) między Palestyną a Egiptem sugerują, że ich nieprawość się dopełniła. „Oczywiste jest, że Syria i Palestyna kipiały

od wewnętrznych intryg i były atakowane z zewnątrz” (Finegan, Jack. *Light from the ancient past: The archaeological background of Judaism and Christianity*. Wyd. 2, Princeton University Press, 1959, strona 109). W XIV wieku p.n.e. ziemię najechali „Habiru” (Hebrajczycy).

Bóg oznajmił: „Anioł mój pójdzie przed tobą i zaprowadzi cię do Amorejczyków […] i wytępię ich. Nie kłaniaj się ich bogom ani im nie służ. Nie czyń tak jak oni […]. Ustanowię też granicę twoją od Morza Czerwonego [Zatoka Akaba] do Morza Filistyńczyków [Śródziemnego] i od pustyni [Synaj i Negew] aż do Rzeki [Eufrat], […]. Nie zawieraj przymierza ani z nimi, ani z ich bogami” (2 Mojż. 23:20-33). Izrael został jednak podstępem doprowadzony do zawarcia przymierza z Gibeonitami. Mimo to przez wieki dotrzymywał tego przymierza (Joz. 9).

W 1948 roku, gdy Izrael ogłosił niepodległość, Jordania wezwała Arabów zamieszkujących te tereny do schronienia się w Jordanii, aż do momentu, gdy uda się wypędzić wszystkich Żydów do morza. Wycofujący się Arabowie mieli później wrócić na swoje ziemie i zająć tereny Żydów. Izrael jasno dał do zrozumienia tym Arabom, którzy pozostali w kraju, że zachowają swoje ziemie, natomiast ci, którzy je opuszczą, stracą do nich prawo. Izrael dotrzymał swojej obietnicy, podczas gdy Jordania nie była w stanie tego uczynić.

Kiedy Hitler doszedł do władzy w Niemczech w 1933 roku, zaczął wywierać presję na Żydów, aby opuścili kraj. Pewien Izraelczyk opowiedział autorowi tego tekstu, że policjant potajemnie ostrzegł jego ojca, ponieważ jego żona była zaangażowana w działalność polityczną. Rodzina zabrała ze sobą, co mogła, i ostatecznie osiedliła się w Palestynie. Wielki Mufti Jerozolimy obawiał się napływu Żydów i przekonał Hitlera do rozpoczęcia „ostatecznego rozwiązania”.

Postronny obserwator może się zastanawiać: kto stosuje nienawiść rasową? Kto jest bardziej bezpieczny? Arab spacerujący po Tel Awiwie, czy Żyd spacerujący po Ramallah („wzgórzach Allaha”)? Arabscy muzułmanie i chrześcijanie swobodnie poruszają się po ulicach izraelskich miast. Żydzi i Arabowie współpracują w firmach oraz szpitalach. Szpital Hadassa jest znany z tego, że zapewnia opiekę nawet arabskim muzułmanom, którzy żywią wrogość wobec Izraela. Obecnie wydaje się, że Izrael wciąż przestrzega przymierza zawartego w Gibeonie.

Bądź błogosławiony lub przeklęty

„I rzekł Wiekuisty do Abrama: […] uczynię cię wielkim narodem i pobłogosławię ci i wywyższę imię twoje i będziesz błogosławieństwem. I będę błogosławił błogosławiącym tobie, a przeklinającego cię przeklnę i błogosławione będą tobą wszystkie rodziny ziemi” (1 Mojż. 12:1-3, *Pięcioksiąg Mojżesza dla Żydów-Polaków*, tłum. Daniel Neufeld). Błogosławieństwo przeszło na Izaaka i Jakuba, a ostatecznie trafi do ich potomków za sprawą Jezusa.

Kiedy ludzie błogosławili Żydów, doświadczali pozytywnych wydarzeń. W 1917 roku Wielka Brytania ogłosiła Deklarację Balfoura, wspierającą utworzenie ojczyzny dla Żydów w Palestynie. W następnym roku kraj ten znalazł się po zwycięskiej stronie I wojny światowej. W latach trzydziestych hitlerowskie Niemcy przeklęły Żydów. W 1945 roku Niemcy przegrały II wojnę światową.

Jak Gibeon czy jak Amalek?

Ostatnio narody i organizacje stają przed dylematem: czy błogosławić Izrael, przeklinać go, czy może zachować wobec niego dystans.

Syn współzałożyciela Hamasu przeszedł na chrześcijaństwo i twierdzi, że Hamas dąży do unicestwienia całej populacji Żydów, aby zbudować państwo islamskie. Atak Hamasu na Izrael ze Strefy Gazy w 2023 r. miał miejsce 7 października, w dniu urodzin Władimira Putina[4]. „Syn Hamasu” twierdzi, że „nie ma szans na pokój z Hamasem. Hamas musi zostać zniszczony. Właśnie tak. Nie ma innej opcji”.

Dziś narody stają przed wyborem: czy chcą traktować Izrael z życzliwością, czy też przyłączyć się do wysiłków zmierzających do jego zniszczenia. Wśród zainteresowanych znajdują się Iran, Rosja, Armenia oraz (kaukaska) Gruzja, a także narody afrykańskie, germańskie, słowiańskie i tureckie. Inne, takie jak kraje arabskie, Europa Zachodnia oraz obie Ameryki, również nie pozostają obojętne.

Jako sposób na osiągnięcie pokoju między arabskimi imigrantami a obiecanym nasieniem Izraela proponuje się rozwiązanie dwupaństwowe, które stanowi bardziej subtelną formę agresji wobec przywróconego narodu Izraela. Jeśli przywódcy Izraela dadzą się zwieść temu politycznemu „koniowi trojańskiemu”, mogą pójść w ślady nieposłuszeństwa króla Saula. Naszym zdaniem Bóg na to nie pozwoli. Musimy czujnie obserwować sytuację.

Jim Parkinson

[1] Księga Estery 3:1, 3:10, 8:5 oraz 9:24 zawiera stwierdzenie, że Haman był „Agagitą”, co sugeruje, iż mógł być potomkiem króla Agaga, Amalekity. Choć to pochodzenie nie zostało ostatecznie potwierdzone w Piśmie Świętym, jest ono powszechnie akceptowane w tradycji żydowskiej i wzbogaca historię Purim o dodatkową warstwę znaczeniową. Talmud w Traktacie Megillah 13a wskazuje, że Haman był rzeczywiś-

cie potomkiem Agaga, króla Amalekitów, co łączy jego rodowód z biblijną opowieścią o Saulu, który oszczędził Agaga (1 Sam. 15). Zobacz: www.sefaria.org/Megillah.13a?lang=bi.

[2] *Słownik biblijny Smitha* wskazuje, że pochodzenie słowa „Filistyni” jest niepewne, jednak najprawdopodobniej ma ono związek z hebrajskim terminem „Pelesheth”, który oznacza „imigrantów” lub „obcych”.

[3] Cline, Eric H., *1177 B.C.: The yearcivilizationcollapsed*. Princeton University Press, 2014. Książka Cline’a to wszechstronny przegląd schyłku późnej epoki brązu oraz roli Ludów Morza. Autor przedstawia Filistynów jako jedną z grup tych najeźdźców, opierając się zarówno na dowodach archeologicznych, jak i tekstowych. Na stronach 23-26 omawia dowody, które potwierdzają, że Filistyni byli jedną z grup Ludów Morza, przywołując inskrypcje z MedinetHabu. Natomiast na stronach 61-65 Cline analizuje wyniki badań filistyńskich stanowisk archeologicznych, w tym charakterystyczne style garncarskie, które łączą tę grupę z Morzem Egejskim.

Yasur-Landau, Assaf. *Philistines and Aegean Migration at the End of the LateBronze Age*. Cambridge University Press, 2010. Książka ta zgłębia archeologiczne dowody dotyczące pochodzenia Filistynów, łącząc ich kulturę materialną ze światem egejskim i potwierdzając ich identyfikację jako grupy ludów morskich. Na stronach 35-70 autor omawia dowody archeologiczne z filistyńskich stanowisk, koncentrując się na ceramice, architekturze oraz innych elementach kulturowych, które wskazują na powiązania z Morzem Egejskim. Na stronach 191-221 Yasur-Landau analizuje dowody dotyczące filistyńskich wzorców migracji i osadnictwa, łącząc je z szerszym kontekstem Ludów Morza. Na stronach 317-347 autor podsumowuje swoje argumenty, dochodząc do wniosku, że Filistyni byli prawdopodobnie częścią egejskich migracji, które przyczyniły się do upadku późnej epoki brązu.

[4] „Son of Hamas”: www.youtube.com/watch?v=pjOEJumoABg, www.youtube.com/watch?v=9ndDBMHJIh4.